

BØGER

Gamle Danse fra Nordvestsjælland. III. Samlede og udgivne af Christian Olsen, Torpelund pr. Eskebjerg. Harmoniserede af Christiane Rützou, født Olsen. 1928. Udgiverens Forlag.

For tredje Gang giver Christian Olsen og hans Søster, Fru Rützou, os en Haandfuld (79 Numre) af deres store Forraad af Hjemegnens gamle Dansemelodier; atter har vi en virkelig Fornøjelse af at stifte Bekendtskab med den hele Række af Melodityper lige fra de sirlige Engelskdanse og Eccosaiser fra Tiden omkring 1800 til de mere moderne og i tonal Henseende ogsaa mere afvekslende Valse og Galopader. Ja, saa langt føres vi ned mod Nutiden, at vi faar en svensk Dansemelodi »Degnedans«, der først er bleven kendt her i Landet i 90'erne gennem en svensk Folkedansforenings Udgave. Ellers er Stoffet i nærværende Hæfte i det hele særdeles typisk og underholdende, og Udvalget er foretaget med god musikalsk Smag. Harmoniseringen (for Klaver) vidner som sædvanlig om Humør og Omtanke og er i rette Stil.

Det pynter yderligere paa Udgaven, at Chr. Olsen som Indledning behændigt og med Lune fortæller en Række Erintringer om, hvordan det gik til ved Dansegilderne i gamle Dage, og om Spillemandene og deres »Orkestre«. Der er mange morsomme Smaatræk. Saadan om det store Barselgilde, hvor Barnet i Vuggen kvaltes af Gæsternes Overtøj, uden at denne Hændelse gjorde Skaar i Gæsternes Danselystighed. Der er ogsaa Skildringer af Gaardmandssønners Overlegenhed ved Dansegilderne, om hvorledes de ikke engagerede ordentligt, men blot knipsede med Fingrene hen ad den Retning, hvor Pigen sad. Typisk for Tiden er Fortællingen om den trætte Spillemand, hvis Violin gled længere og længere ned, indtil han til sidst nøjedes med at træde Takten med Foden, »noget, der kunde høres, for han havde Træskobunde under Støvlerne og sparede ikke paa Kræfterne«.

Angaaende de enkelte Danses Alder i Nordvestsjælland bringer Chr. Olsen en Del Oplysninger. Hans Hjemmelmænd naar dog ikke længere ned i Tiden end til 1860'erne. I Virkeligheden er det for Nordvestsjællands Vedkommende muligt at naa tilbage til Tiden omkring 1814, idet vi har en udførlig og læseværdig Skildring af Danse og Danseskikke omkr. 1814 i Uggerløse (hørende til Lerchenborg), meddelt i »Gamle Nielsen, en kulturhistorisk Selvbiografi 1799 til 1888, opskreven af Anton Nielsen«. 1888. S. 16—19. Ifølge »Gamle Nielsen« kendtes paa hans Egn før 1814 ingen som helst Runddase, men af Danse kun: Kvadriljer (fire Par), Engelskdanse (hele Selskabet opstillet i to Rækker), Riel (udført af 3 eller 5 Personer), Fangedans, Springstykket og Syvspring.

Til Slutning kan maaske udtrykkes Ønsket om, at Chr. Olsens fortjenstfulde Arbejde maa vække almindelig Forstaaelse af, at de gamle Folkedansemelodier baade kan rumme æstetiske og historiske Værdier. Der bør derfor værnes om, hvad der endnu er tilbage af de gamle Spillemands Nodebøger, helst bør disse Haandskrifter overgives til en offentlig Institution til Brug for senere Tidens videnskabelige Forskning.

H. Grüner-Nielsen.

»Højskoleforstander Ernst Trier, hans Æt, hans Barndom og første Ungdom«. Af Povl Hansen (Aug. Bangs Forlag, København). 1928.

Det er en meget vellykket Begyndelse til et større samlet Værk om Ernst Trier, som Povl Hansen her møder frem med — paa det samme Forlag, hvor han for 40 Aar siden udsendte sit første historiske Skrift: »Bidrag til det danske Landbrugs Historie«.

Jeg husker, hvordan jeg i 1888 som Medlem af en historisk Læseforening fik rig Lejlighed til at gennemlæse de mange betydelige Skrifter, der det Aar blev udsendt til Minde om Hundredaarsdagen for Stavnsbaandets Løsning. Jeg havde omtrent gennemlæst det meste, da Povl Hansens Bog udkom i Begyndelsen af 1889. Dens Titel: »Bidrag til det danske Landbrugs Historie«, tiltrak ikke lige straks, Bogen var 176 Sider stor og en ung 32-aarig Mands første Forsøg paa at skrive en Bog! Men hvor blev jeg — og mange med mig — optaget af denne Bog ved den mesterlige Fremstilling, den

gav af det gamle danske Jordfællesskab ude i Bondelandet, og ved den grundige Redegørelse, den — efter Povl Hansens fleraarige Arkivundersøgelser i København — bragte om Nedsættelsen af den første Landvæsenkommission af 26. November 1757, og dennes Undersøgelser af Jordfællesskabet i Aarene 1757—66. Ikke mindst for Holbæk Amts Vedkommende var der her meget interessante Oplysninger at lægge Mærke til, som ikke tidligere havde været tilgængelige i andre Bøger.

Povl Hansen har senere igennem de 40 Aar (1889—1928) offentliggjort — i Blade, Tidsskrifter og Bøger — et stort Antal historiske Undersøgelser (saaledes i Aarvog for dansk Kulturhistorie 1891—1900, i forskellige Amters »Historisk Samfund«s Aarbøger, »Højskolebladet«, »Fra Vallekilde Højskole« osv.) — ved Siden af, at han i 30 Aar (1894—1924) havde det store Hverv at være Forstander for Vallekilde Folkehøjskole.

Og nu har Povl Hansen saa ved Slutningen af disse 40 Aars Forfattervirksomhed stillet sig en ny og stor Opgave, som ej heller nogen vil kunne magte som han. Paa Grundlag af Ernst Triers mange Breve og ved et skønsomt Udvalg af disse er det lykkedes Povl Hansens at give Læserne af det udkomne 1. Bind af Bogen om Ernst Trier et værdifuldt Livsbillede af denne ivrige, lysvaagne og varmhjertede Unger-svend, der senere i sin Manddomstid skulde blive til saa rig Velsignelse for saa mange, ikke mindst i Holbæk Amt. Jeg erindrer, hvordan der paa Ernst Triers Jordfæstelsesdag i Vallekilde, den 5. Januar 1894, blev sagt, at »Trier var den danske Følkehøjskoles Mærkesmand«, og hvordan en yngre alvorlig Mand for Holbæk Amt kom med følgende Vidnesbyrd over for nogle, han stod og talte sammen med ude i Højskolegaarden: »Ingen har som Trier været en Hjælper for min Hjemegn; ja, jeg kan vist godt sige: for hele Holbæk Amt.« Dette blev heller ikke modsagt af nogen.

Trier skal ved 9 Aars Alderen have skrevet et Digt, »T i s s ø«, hvor Sagnet om Trolden i Kundby Kirkebakke og Sæby Kirkebakker er fortalt. Men først i Sommerferien 1859 kom den unge 22-aarige Københavnerstudent Ernst Trier paa en Spadseretur fra Sorø ind i Holbæk Amt til Skamstrup Præstegaard, Frydendal, Skarridsø og Kongens Mølle. Samme Sommer, i Efterhøst, oplevede han sit store Gennembrud og

blev fra nu af Grundtvigs trofaste og hengivne Lærling. Hermed slutter Povl Hansen første Del af Bogen om Ernst Trier. Gid han maa faa Kræfter og Lykke til at føre det store Værk til Ende!

J. P. J.

»De danskes Øer«, I—III, af Achton Friis, med Tegninger af Johannes Larsen og Forfatteren.

I dette Pragtværk, en af de skønneste Bøger, der er udgivet herhjemme, findes i andet Bind en lang og interessant Skildring af Samsø og Holmene deromkring, næsten 100 Sider med en Snes Fotografier, adskillige Landskabstegninger og nogle Portrætter af karakteristiske Typer af Befolkningen.

I III Bind omtales et Par andre af Holbæk Amts Øer udførligt: Neksø og Sejerø, og der er især fra den sidste Ø en Mængde smukke Billeder. Achton Friis er en ypperlig og begejstret Skildrer af Øernes landskabelige Skønhed, og han fortæller en Mængde Træk af deres Historie, op søger Borgtomter og Gravhøje, beskriver Kirkerne og interviewer alle Slags Folk, han møder, og faar dem til at fortælle om henfarne Tider og Skikke. Han er jo først og fremmest Kunstner og en glimrende Fortæller, og der er jo nok adskilligt i hans Skildring, som Historikerne vil sætte store Spørgsmaalstegn ved, men alligevel finder han næsten alle Steder nyt Stof frem for Lokalhistorien og Folkemindedevindelsen.

Sin største Værdi vil Værket for alle Tider bevare ved det henrivende Samvirke mellem Johannes Larsens prægtige Pennetegninger og Achton Friis' livfulde Skildringer, en sand Kærlighedserklæring til det danske Ørige.

*

Et Par Bøger fra Koppels Forlag vil vi ogsaa gøre historisk interesserede Læsere opmærksomme paa. Der er først »Europas Kulturhistorie« af Hartvig Frisch, et stort 2-Binds Værk, en glimrende Oversigt fuld af nye Synspunkter og saa godt skrevet, at man læser det med den største Interesse og Fornøjelse. — Og der er Bogen om »Napoleon den Store«, skrevet af Magister Hans Jensen, som jo for nogle Aar siden leverede et Par udmærkede Artikler her til Aarbogen. Napoleon-Bogen er et Led i Serien: »Frankrigs Historie fortalt for Alle«, og paa sine 400 Sider giver den

en fortrinlig Skildring af Kejserens Liv og den Betydning, han fik for Frankrig og det hele Europa. Bogen bygger paa de nyeste Værker i den franske Litteratur, og Fremstillingen er saglig og letlæselig, og der er mange Billeder.

Endelig skal vi nævne, at en Del af Hæfterne fra Pragtværket »Danske Herregaarde ved 1920« nu kan faas enkeltvis gennem Arth. Hassings Boghandel, København, eller i E. Henningsens Boghandel i Holbæk. Fra vort Amt kan faas: Løvenborg, Tølløse, Kongsdal, Torbenfeldt, Dragsholm og Lerchenborg. Hvert Hæfte koster 1 Krone.

Johannes Tholle: Danske Gartnere; en Række Typer og Tidsbilleder. Schultz' Forlag. 144 S. Ill.

Havearkitekt Tholle, som nu fremfor nogen er Havebrugets Historiker herhjemme, har i denne Bog skildret Gartnerstandens Udvikling fra Middelalderens Humlemester og Urtegaardsmand til senere Tiders Slotsgartnere og Havearkitekter, og Bogen slutter med et værdifuldt Personregister over de ca. 450 Gartnere o. l., som er nævnt i Teksten.

Fra vore Forfædres Tid; Landboliv paa Holbergs Tid. Degnen Lyder Høyers Beskrivelse af Grevinge Sogn 1750, udgivet og fortsat af Ferd. Petersen-Blidstrup.

Forfatteren har endnu en Del Eksemplarer tilbage af denne Bog og tilbyder den til vore Læsere for 3 Kr. Bogen er paa 300 Sider i stort Format med mange Billeder og Kort og kostede hidtil 15 Kr. Naar Beløbet sendes pr. Postgiro 2738 eller Bestilling sendes pr. Brevkort til Forfatteren (Adr. H. C. Ørstedesvej 46, Kbh. V.), tilsendes Bogen portofrit.

Lyder Høyers Grevingebeskrivelse er et meget værdifuldt Stykke Kulturhistorie, og det samme kan siges om Bogens 2. Del: Petersen-Blidstrups: Grevinge Sogn i ældre og nyere Tid, hvor Skildringen føres op til vore Dage; et meget stort Samlerarbejde ligger til Grund for den.

Et Par Holbæk-Hæfter: »Holbæk Haandværker- og Industriforening 1903—28«, udg. ved Foreningens 75 Aars Jubilæum, udarbejdet efter Foreningens Protokoller og efter mundtlige Meddelelser ved Albert Thomsen. (44 Sider.) — Chr. Ax. Jensen: St. Lucius Kirke i Hol-

bæk; Særtryk af »Architekten« 1914, faas nu fra Museet i Holbæk, ligesom dettes nye »Vejleder for Besøgende i Holbæk Museum« 1928.

»Holbæk - Bogen« 1928, udg. af P. Christoffersen. (I Kommission v. »Holbæk Amtstidende«.)

I dette Hæfte, der udkom med Særudgaver for Amtets Købstæder og større Stationsbyer, findes af historisk Stof en (anonym) Artikel: Lidt fra Holbæk i ældre Tid. Minder og Begivenheder, samt »Joh. Th. Lundbye og hans Billeder fra Holbækegnen« af Albert Thomsen.

»Fortid og Nutid«, Tidsskrift f. Kulturhistorie og Lokalhistorie, udg. af Dansk hist. Fællesforening, VII Bd. 1. H.

Hæftet, som kom i Foraaret 1928, indeholder Arkivar Nygaards meget værdifulde »Anvisning til at drive historisk-topografiske Studier« og desuden et Par mindre Afhandlinger, f. Eks. Henrik Larsens: Landmaalingen 1768—72.

Som bekendt kan vore Medlemmer (ved Henvendelse til Sekretæren) blive Abonnenter paa Tidsskriftet for halv Pris (2½ Kr. aarlig). Men det ser unægtelig lidt underligt ud, at der nu i et helt Aar ingen Hæfter er kommet, skønt Planen gaar ud paa at levere 8 Ark om Aaret.

»Fra Nationalmuseets Arbejdsmark« 1929, udgivet for Museet ved Dr. M. Mackeprang. Gyldendals Forlag. Illustreret.

I Fjor udkom Aarsskriftet for første Gang som et stort, smukt illustreret og meget indholdsrigt Hæfte paa op mod 100 Sider. I 6 korte Afhandlinger behandlede nogle af Museets Folk Emner fra deres Arbejde derinde og ude omkring i Landet, og i den nye Aarbog, som udkommer omkring 1. Marts, er der 8 saadanne Artikler: M. Mackeprang: Fra Nationalmuseets Barndom, J. Brøndsted: Fra vor Jernalders Kunst, C. M. Snidt: Ravnsborg, Th. Thomsen: Hili Mandreggeraja og dets Høvdinghus, Poul Nørlund: En Bispegrav paa Grønland, L. J. W. Johnsson: Om Sejrsskjorten, Jørgen Olrik: Nyerhvervet Sølvstøj i Folkemuseet, J. Brøndsted: Guldringen fra Taastrup.

Forlaget tilbyder Bogen til vore Medlemmer for 2 Kr. (Bogladepriis 3 Kr.), naar Bestilling snarest sendes til Sekretæren.

A. T.